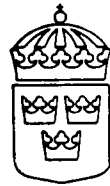

Riksdagens protokoll

1989/90:25

Tisdagen den 14 november

Kl. 14.30–15.50

Protokoll
1989/90:25

1 § Återkomst

Svar på frågor

Talmannen meddelade att *Görel Thurdin* (c) denna dag återtagit sin plats i riksdagen, varigenom *Lennart Bodéns* tjänstgöring som ersättare upphört.

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 6 november.

3 § Meddelande om en särskild debatt om åtgärder mot våldet

TALMANNEN:

På begäran av den socialdemokratiska riksdagsgruppen har jag efter samråd med de av partigrupperna utsedda ledamöterna i talmanskonferensen beslutat anordna en särskild debatt om åtgärder mot våldet onsdagen den 15 november, alltså i morgon, kl. 09.00. I debatten deltar *Lars-Erik Lövdén* (s), *Carl Bildt* (m), *Britta Bjelle* (fp), *Olof Johansson* (c), *Margó Ingvardsson* (vpk) och *Kent Lundgren* (mp) samt justitieminister *Laila Freivalds*.

Debatten inleds av *Lars-Erik Lövdén* och därefter följer oppositionens representanter och justitieministern i förut nämnd ordning. Varje talare har rätt till tre inlägg. I första omgången har alla talare rätt till 10-minutersinlägg. I nästa varv får *Lars-Erik Lövdén* tala 3 minuter och övriga talare 6 minuter. Det tredje anförandet är begränsat till 3 minuter för varje talare.

4 § Svar på fråga 1989/90:191 om förhandsgranskning av videogram

Utbildningsminister **BENGT GÖRANSSON**:

Herr talman! *Ingbritt Irhammar* har frågat statsministern om regeringen stödjer kravet på förhandsgranskning av videogram. Frågan har överlämnats till mig.

Jag svarade förra veckan på en fråga av *Birger Andersson* om regeringens planer på åtgärder mot videovåldet. Jag meddelade då min avsikt att inom kort föreslå regeringen att inhämta lagrådets yttrande över lagförslag med

anledning av de två betänkanden, (SOU 1988:28) Videovåld II och (SOU 1989:21) Censurlagen, som den s.k. våldsskildringsutredningen (U 1985:10) lagt fram.

Mitt svar blir detsamma i dag.

INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret, även om jag hade önskat att statsministern hade svarat i stället.

Det är riktigt att en liknande fråga ställdes förra veckan av Birger Andersson. Den frågan var adresserad till justitieministern, men även då svarade utbildningsministern på frågan.

Bakgrunden till dessa två frågor är att olika signaler har kommit från olika regeringsrepresentanter om hur allvarliga videovåldsinslag kan anses vara och om man kan bekämpa detta. Inom centerpartiet har vi ansett det vara av vikt att få klarlagt om justitieministerns uttalande i pressen att videovåldet inte i någon större utsträckning skapar våld, är den officiella regeringsståndpunkten eller om statsministerns uttalande skall gälla, nämligen att det behövs ökade insatser för att stävja videovåldet.

Utbildningsministern svarar för dessa båda ministrar och hänvisar nu till förra veckans frågesvar, där det sades att det inom regeringskansliet förbereds ett lagförslag som lagrådet skall yttra sig om. Det betyder att vi får vänta och se. I dag blir det inget klarläggande.

I dag saknas i stort sett förebyggande agerande i och med att straffen är obetydliga. Det blir litet böter för den som brutit mot reglerna – pengar som gladeligen betalas i efterhand av uthyraren. Förtjänsten har många gånger varit flerdubbelt större dessförinnan. Sällan utdöms fängelsestraff.

När böterna har betalats har skadan redan skett, dvs. många barn har fått en förljugen verklighetsuppfattning och störningar i form av sömnrubbningar. Jag vill fråga utbildningsministern om han tror att grova våldsskildringar kan bidra till att skapa ytterligare våld. Anser utbildningsministern att det går att förebygga utan att ha möjlighet att förhandsgranska videofilmer?

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Om Ingbritt Irhammar hade haft tillfälle att lyssna på debatten i förra veckan, eller att titta i snabbprotokollet, hade hon funnit att jag gjorde en förhandsavisering om att regeringen avser att lägga fram förslag om en straffskärpning.

Jag håller med Ingbritt Irhammar om hennes redovisning av möjligheterna för folk att komma ganska lindrigt undan om de ägnar sig åt distribution av filmer som innehåller olaga våld. Men den möjligheten finns även om man har en förhandsgranskning. Det förekommer även i dag att folk distribuerar ocensurerad film. Censurförfarandet i sig innebär inte att de som nu bryter mot lagen inte får möjlighet att göra det. Därför är det viktigt att skärpa straffen. Men publiceringen av innehållet i förslaget måste anstå till dess att lagrådsremissen har kommit.

INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Jag vill meddela att jag har läst snabbprotokollet. Jag ställde ingen fråga om straffskärpningar när det gäller böter och fängelse, utan jag

frågade om utbildningsministern anser att våldsskildringar kan vara farliga för barn och om det kan behövas förhandsgranskning. Jag fick nu beskedet att det enligt utbildningsministern inte behövs någon förhandsgranskning för att nå effekten att minska våldsskildringarna. Det är där vi har olika ståndpunkter. Jag anser att skadan redan är skedd även om straffen skärps genom att man ökar böterna och gör det lättare att utdöma fängelsestraff, eftersom barnen ändå utsätts för dessa våldsskildringar.

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag har inte exakt redovisat innehållet i regeringens förslag till riksdagen. Det måste få vänta till dess att regeringen överlämnar förslaget.

Jag har ingen anledning att bestrida att barn kan ta skada av att titta på våldsfilm. Tvärtom finns det all anledning att söka motverka sådant. Det är skälet till att det finns en lagstiftning och att vi avser att skärpa lagstiftningen. Det är ett svar på frågan om den principiella synen.

Jag har tagit upp resonemanget om förhandsgranskning för att det exempel som Ingbritt Irhammar själv hade valt handlade om de personer som inte bryr sig om lagen. Det blir samma effekt av att titta på en våldsfilm vare sig man inte har brytt sig om att det är straffbart att distribuera den eller man inte har brytt sig om att det är straffbart att inte låta förhandsgranska den. Det är ingen skillnad i effekt om man tittar på en ocensurerad våldsfilm eller ser en film som är åtalbar.

INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Jag konstaterar med glädje att Bengt Göransson delar vår oro i centern över att dessa våldsskildringar kan förorsaka skada. Jag gläder mig också över att det är den linjen som kommer att vara gällande i kommande lagförslag.

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag fick i förra veckan Filminstitutets förvaltningsberättelse. När vi träffas här diskuterar vi alltid elände, och då finns det anledning att understryka att detta år, som alla andra år, är de tio mest besökta filmerna genomgående bra filmer. Även om inte alla de filmerna tillhör de konstnärliga pärlorna är de inte filmer som skulle ha drabbats av en sträng förhandsgranskning. Publiken har vetat att välja filmer som håller en god kvalitet. Det tycker jag ändå är värt att notera, också i en debatt om filmens avarter.

INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Jag tycker också att det är glädjande. Det är sådana tankar som ligger bakom vår uppfattning att en förhandsgranskning skulle vara positiv i många hänseenden. Ett skäl är att man tar en avgift av dem som vill distribuera filmerna. Med den avgiften kan man dessutom så att säga överfinansiera verksamheten. Överskottspengar, som inte går åt till en granskning, kan användas till att satsa på kvalitetsvideofilmer.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1989/90:193 om ökad forskarutbildning

Svar på frågor

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Birger Hagård har frågat mig vilka åtgärder jag anser mest angelägna för att råda bot på bristen på forskarutbildade personer, doktorer, på kort och på lång sikt.

Jag vill första påpeka att det under budgetåret 1987/88 – det senaste, för vilket vi har statistiska uppgifter – examinerades 1 052 doktorer, vilket innebär en ökning med 10 % jämfört med året före. Detta var ingen tillfällig uppgång. Examinationen inom forskarutbildningen ökar stadigt.

Regeringen strävar efter att föra en politik som medför att forsknings- och utvecklingsverksamheten kan växa. Den är nödvändig för att vi skall få den tillväxt i produktionen som i sin tur är en förutsättning för samhällets åtaganden i form av avvecklingen av kärnkraften, förbättringen av de sämsta arbetsmiljöerna och förnyelsen av den offentliga sektorn.

Universitets- och högskoleämbetet – UHÄ – har på regeringens uppdrag utrett vissa frågor rörande forskarutbildningen. I uppdraget har bl.a. ingått att göra en analys av examinationen inom forskarutbildningen i relation till behoven av forskarutbildade på arbetsmarknaden.

UHÄ redovisar att det för dagen knappast råder någon större brist på forskarutbildade annat än inom gymnasieskolan, där det finns ett stort antal vakanta tjänster som lektor. Bristen på lektorer avhjälpes dock inte i första hand med ökad examination av doktorer. Problemet är här i stället att forskarutbildade personer, som skulle kunna komma i fråga för lektorstjänster, ofta saknar praktisk-pedagogisk utbildning. Numera ordnas särskild sådan utbildning för blivande lektorer.

Men UHÄ redovisar samtidigt att antalet forskarutbildade på arbetsmarknaden på längre sikt kommer att minska, om examinationen inom forskarutbildningen bibehålls på nuvarande nivå. Detta hänger samman med åldersstrukturen inom gruppen forskarutbildade. Pensionsavgångarna blir många i början av 2000-talet.

Regeringen kommer att lägga fram en samlad forskningsproposition i februari 1990. UHÄ:s rapport kommer att behandlas i detta sammanhang.

BIRGER HAGÅRD (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret.

Först kanske vi skall definiera vad vi menar med kort och lång sikt. Med kort sikt avser jag i detta fall tiden fram till början av nästa århundrade. Från det att en person har blivit student i humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnen tar det ungefär 11 år innan han kan promoveras till doktor. Det tar i genomsnitt 9,5 år på den matematisk-naturvetenskapliga sidan.

Det hjälper oss således inte att vi för närvarande har en ganska bra examinationsfrekvens inom vissa fakulteter. Det gäller särskilt de medicinska fakulteterna. I övrigt ser läget inte så bra ut. Antalet examineringar måste öka om vi skall kunna komma upp till samma antal forskarutbildade. Fram till början av nästa århundrade måste vi öka examinationen på de humanistiska fakulteterna med ungefär 50 % och på de samhällsvetenskapliga med 70 %.

Det här upplever jag som ett problem, och jag tror att vi – regering och

riksdag – måste vidta åtgärder. Jag vet inte om utbildningsministern delar min syn här, men jag tror att t.ex. löneförhållandena spelar in. Det är inte särskilt attraktivt att med en skuld på 200 000 – 300 000 kr. i botten gå ut och ta en lektorstjänst vid en högskola eller ett gymnasium som har en lön som ligger några tusen kronor under den lön som poliserna nu begär som ingångslön.

Ett annat skäl är naturligtvis själva arbetsförhållandena, som inte heller är särskilt gynnsamma. Kanske är det också så att det har blivit något av ett kunskapsförakt i samhället. Jag kan inte komma ifrån att den nuvarande konflikten – som ingalunda gynnar en längre utbildning – är ett tecken på något som inte är bra i samhället. Vad vill utbildningsministern göra?

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag tillhör dem som med mycket gott samvete kan referera till vad jag tidigare har sagt om kunskapens värde och om respekt för kunskapen. Den respekten är naturligtvis viktig i alla sammanhang. Den är så viktig att kunskapen inte får reduceras till att vara enbart någon form av meritvärde som man sedan snabbt glömmer bort när man använt den för meritringens skull.

När regeringen diskuterar förstärkning, förbättring och utökning av examinationen av doktorer talar vi om hela fältet, om alla fakulteter. Vi är beredda att i forskningspropositionen redovisa hur vi vill hantera dessa frågor.

Jag delar Birger Hagårds uppfattning att ett kort perspektiv i detta sammanhang innebär en något längre tidsperiod än ett kort perspektiv annars brukar göra.

BIRGER HAGÅRD (m):

Herr talman! Jag sympatiserar med utbildningsministerns ståndpunkt. Låt oss dock ta upp ett speciellt bristområde, som också utbildningsministern var inne på, nämligen bristen på lektorer. Ungefär 1 000 av de 2 000 tjänsterna saknar behöriga innehavare. Samtidigt vet vi också att 200 högskolelektorat saknar behöriga innehavare. Vi behöver ytterligare 200 högskolelektorer som skall kunna utbilda ingenjörer. Varifrån skall vi få dem?

Utbildningsministern hänvisar till att vi ordnar särskild utbildning för blivande lektorer. Det gör vi. Vet utbildningsministern vad det har blivit för resultat? Vi hoppades att utbildningen skulle vara attraktiv, men vi vet inte hur det har gått. Vet utbildningsministern något om det?

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Nej, jag kan här inte redovisa erfarenheterna av en sådan utbildning. Jag vill bara understryka att det alltid är en kombination av insatser som påverkar resultatet i form av tillgång till flera lektorer. Utbildningen är naturligtvis en faktor, finansieringen av utbildningen en annan och lönen en tredje.

Även om vi för närvarande har en konfliktsituation har man anledning att föreställa sig att när den så småningom upphör så innebär det – i denna konflikt liksom i konflikter i regel – att de båda parter som har prövat sina stånd-

punkter mot varandra har kommit fram till lösningar som de finner acceptabla. I det stycket är jag vid ganska gott mod.

Svar på frågor

BIRGER HAGÅRD (m):

Herr talman! Jag hoppas att problemet löser sig. När det gäller lektorer är det dock så att även om vi får in 25–50 personer om året på sådan här utbildning, dröjer det länge innan vi kan täcka det enorma behov som har vuxit fram.

Jag kommer nu till själva kärnfrågan. Skulle utbildningsministern i dag vilja rekommendera en student eller ung akademiker som är humanist eller samhällsvetare att ägna sig åt forskning och att skaffa sig en forskarutbildning? I samma andetag måste han väl i så fall säga sig att det inte kommer att löna sig ekonomiskt men att vi alltid har velat premiera ideell verksamhet.

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Om en ung man år 1985 hade frågat mig vad jag tyckte att han skall göra med sina pengar som han hade fått ärva, om han skulle satsa på en utbildning och doktorera eller köpa Fermentaaktier, hade jag sagt att han skulle satsa sina pengar på en utbildning. Den som i dag frågar mig om de skall satsa sina pengar på en utbildning eller på spekulation kommer jag att ge samma svar. Många av de alternativa yrken som i dag erbjuder mycket goda inkomster har vissa inslag av spekulation. Det finns trots allt anledning att komma ihåg att många av de högst betalda yrkena är sådana att man inte kan förutsätta att livslönen blir densamma som dagens ingångslön som man får när man är som mest attraktiv på marknaden. Det gäller icke bara tennisspelare.

BIRGER HAGÅRD (m):

Herr talman! Som universitetslärare måste jag naturligtvis helt instämma i utbildningsministerns synpunkt; jag skulle också gärna vilja rekommendera en utbildning till alla människor. Jag tror att ett visst självförverkligande betyder mycket.

Det finns emellertid också ett val mellan en kort utbildning, som ändå kan löna sig relativt bra ganska snart, och en lång utbildning, som vi vet ger mycket dålig avkastning, och man måste kanske ha en partner som arbetar heltid för att försörja en under studietiden. Med sådana auspicer vill man inte gärna ägna sig åt en ganska påkostad och inte minst ansträngande utbildning som det många gånger är fråga om.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1989/90:145 om anpassningen till EG och den kommunala självstyrelsen

Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Viola Claesson har frågat mig på vilket sätt den kommunala självstyrelsen i Sverige skall kunna tryggas med de nya regler för offentlig upphandling som förestår inom EG.

Själva grunden för vår politik är att svenska företag och enskilda människor inte skall diskrimineras på EG-marknaden. I dag är det så att de upphandlande myndigheterna inom EG i stor utsträckning kan behandla svenska varor och tjänster enligt det egna landets mer eller mindre diskriminerande upphandlingsregler och praxis. Detta är naturligtvis otillfredsställande. Det är därför ett starkt svenskt intresse att vi blir mer delaktiga i den öppning som nu sker inom EG. Man bör enligt min mening se positivt på detta även från kommunalt håll.

Vår inriktning i de förhandlingar som vi räknar med kommer att inledas efter årsskiftet är självfallet att verka för fortsatt kommunalt självbestämmande inom ramen för den ömsesidighet som kommer att krävas. Jag menar att Europarådskonventionen om kommunal självstyrelse här, liksom i övrigt när vi diskuterar kommunernas roll i ett framtida Europa, bör vara en grundläggande plattform.

Jag vill också nämna att det ingår i den parlamentariskt sammansatta kommunallagskommitténs uppdrag att behandla frågan om integrationsarbetets betydelse på det kommunalrättsliga området. Kommittén kommer att lägga fram ett betänkande under nästa år.

VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka civilministern för svaret. Det innehåller en del bra saker att ta fasta på, men jag vill ändå ställa ytterligare några frågor.

Den konvention som jag har nämnt i min fråga och som nu även civilministern nämner antogs av riksdagen i våras. Syftet med denna konvention är enligt en skrift från civildepartementet som nyligen har kommit ut att lägga fast grundläggande principer för att trygga den kommunala självstyrelsen som en av de viktigaste grundstenarna i ett demokratiskt styrelseskick. Det är inte små ord, civilministern. Det är enligt min mening mycket kraftfullt uttryckt.

Jag blev litet ängslig när jag, nästan samtidigt som denna skrift utkom, fick en annan, liten giftgrön skrift från UD. Denna tar upp några olika områden, bl.a. området offentlig upphandling vad gäller hur långt arbetet i fråga om integration mellan Sverige och EG har fortskridit. I skriften sägs det nämligen att man redan 1990 skall inleda förhandlingarna mellan EG och EFTA på området offentlig upphandling.

Och, civilministern, vad gäller den demokratiskt grundläggande frågan om kommunernas självbestämmanderätt är det ju inte kommunerna som ser sig diskriminerade. Det är nämligen affärsmässigheten, alltså de olika ländernas stora företags syn på när de skall få komma in och sälja sina varor, som hittills – och det kommer väl att gälla även i fortsättningen – har verkat övertrumfande.

Utifrån detta vill jag ställa en konkret fråga: Kan Borås kommun – för att ta ett exempel som kanske intresserar oss båda – köpa en sopbil som har precis de långtgående miljö- och kvalitetskrav uppfyllda som man i kommunen anser vara lämpligast, och har bestämt sig för, utan att detta betraktas som diskriminerande?

Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Ja, det utgår jag från. Vi har all anledning att hela tiden ställa krav på att få en god miljö och på att de upphandlingar görs som vi själva vill ha. Jag kan inte se att det skulle finnas någon som helst anledning till att man inte skulle kunna köpa den sopbil som uppfyller de kriterier som ställs för upphandlingen.

Men, Viola Claesson, jag tror att det är att se det litet snålt att säga att det inte skulle vara av intresse för kommunmedlemmarna att på upphandlingsområdet få till stånd en situation som gör upphandlingsreglerna rättvisa sett också ur svensk synpunkt. Det har enligt min uppfattning varit till fördel att vi i Sverige har ett system som innebär att man i de olika kommunala församlingarna har antagit upphandlingsreglementen som i princip ansluter sig till det svenska statliga upphandlingssystemet, dvs. att upphandling skall ske på bästa och billigaste sätt för kommunmedlemmarna. Detta bör gälla även inom EG. Vad som nu är fallet är att detta system följs i Sverige men inte på andra håll. Och det kommer naturligtvis ytterst att drabba svenska företag, svenska medborgare och svenska arbetstagare om vi när det gäller upphandling inte kan konkurrera på någorlunda lika villkor.

VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Inser inte statsrådet att den största komplikation som hittills har diskuterats är situationen vid de tillfällen när det bästa sättet inte rimmar med det billigaste? Här kan man nämna ett exempel från Borås och Sjuhäradsbygden, där man har varit beroende av textil. Vad gäller konfektionsområdet har ju statliga verk och myndigheter ansett att det har varit billigast att göra upphandling av t.ex. uniformer i ett helt annat land, detta trots att uniformerna i fråga om kvalitet och funktion var bäst där man tidigare köpte dem, t.ex. på ett konfektionsföretag i Borås.

Då undrar jag: Är inte den diskriminering som civilministern talar om i sitt frågesvar någonting som sker utifrån affärsmässigheten och utifrån företagens intressen? Och är inte den oro som kommunerna nu visar med tanke på detta befogad?

Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Jag har sysslat så pass mycket med upphandling åt staten att jag direkt kan säga att den beskrivning som Viola Claesson gör, nämligen att man skulle tvingas att göra en felaktig upphandling om man väljer efter priser och kvalitet, den är inte alls korrekt. Jag tror inte heller att kommunerna gör så. Vid en upphandling kan man ställa krav på kvalitet och kvantitet. Det är den upphandlande myndigheten eller kommunen som avgör vilka krav man skall ställa. Det finns ingen skillnad i synsätt mellan kommunerna och den svenska staten och, hoppas jag, det synsätt man skall kunna komma fram till inom EG.

VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! En av de största rubrikerna i tidningen *Kommun – Aktuellt* – en mycket bra, läsvärd och informativ tidning – på senare tid lyder: *Vakna*, det är snart 1992. Artikeln handlade om integrationsarbetet och om det

kommunala självstyret. Av denna debatt att döma verkar det som om jag har större förståelse än statsrådet för den oro kommunerna känner.

Men det finns ändå positiva inslag i statsrådets svar. Låt oss återvända till det. I svaret sägs att kommunallagskommittén som har fått ett uppdrag kommer med sitt betänkande under nästa år. Kommer man att invänta detta betänkande, innan man går in i EFTA och förhandlar med EG om offentlig upphandling?

Civilminister BENGT KÅ JOHANSSON:

Herr talman! Jag kan inte se att det finns anledning att så att säga lägga hela diskussionen om upphandling sedd i ett EFTA-EG-perspektiv, på is tills hela lagstiftningen är klar. Vi får ett förslag, och detta kan man ta hänsyn till i den mån man kommer in på upphandling som är av intresse i det sammanhanget. Men det dröjer ändå ett tag innan vi i Sverige har en lagstiftning som utgår från detta nya förslag. Och detta måste ändå vara utgångspunkten.

Men, Viola Claesson, jag kan inte se att det här finns någon grundläggande motsättning mellan de kommunala intressena och de intressen vi bör ha i Sverige. Kommunerna har engagerat sig ganska starkt i debatten om EG. De hade vid sin kongress i våras en rapport som gick igenom diskussionen. I den rapporten konstateras att de svenska upphandlingsreglerna – som alltså i princip är desamma för stat, kommun och landsting – i grunden har samma övergripande mål som EG:s, de syftar nämligen till att skapa och tillvarata konkurrens och till att inga företag skall diskrimineras på grund av hemvist. Dessa regler överensstämmer också till stora delar med GATT:s regler. Enligt min mening bör detta vara utgångspunkten för debatten i stället för att man blir för spekulativ när man diskuterar vad som kan komma ut av det som sker.

VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Då tänker jag ta fasta på vad civilministern har sagt. Och om det inte stämmer finns det givetvis möjlighet att återkomma till frågan.

Jag tolkar debatten som så att den förekommande förändringen enligt civilministern inte medför någon risk och att kommunerna inte kommer att få det svårare att hävda kvalitetskrav och andra krav som jag har nämnt i debatten. Det är i så fall bra.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1989/90:187 om villkoren för skolbefrielse

Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Ylva Johansson har frågat mig om regeringen avser att vidta några åtgärder med anledning av att skolstyrelsen i Gislaved befriat 22 elever i grundskolan från undervisning i ämnet religionskunskap under läsåret 1989/90. Föräldrarna till eleverna tillhör den religiösa sekten Plymouth-bröderna.

Enligt 3 kap. 12 § andra stycket skollagen (1985:1100) skall befrielse alltid medges från undervisning i religionskunskap, om eleven tillhör ett trossam-

Svar på frågor

fund, som har regeringens tillstånd att i skolans ställe ombesörja sådan undervisning, och om eleven visar att han deltar i denna. Enligt tredje stycket samma bestämmelse får, om en begäran om befrielse avslås, beslutet överklagas hos skolöverstyrelsen genom besvär. Skolöverstyrelsens beslut får överklagas hos regeringen.

Regeringen har givit vissa trossamfund tillstånd att i skolans ställe ombesörja religionsundervisning. Plymouth-bröderna omfattas inte av dessa tillstånd.

Jag finner inte skäl att föreslå regeringen att vidta någon särskild åtgärd med anledning av skolstyrelsens i Gislaved beslut, utan jag utgår från att länskolnämnden i Jönköpings län och skolöverstyrelsen i egenskap av tillsynsmyndighet följer utvecklingen i ärendet.

YLVA JOHANSSON (vpk):

Herr talman! Jag börjar med att tacka Göran Persson för svaret på min fråga. Bakgrunden till denna fråga är inte i första hand att jag är ute efter att regeringen genast skall gå till handling, utan jag är snarare ute efter att få föra en diskussion kring läroplanen och hur den följs. Den i detta sammanhang aktuella sekten har inte fått regeringens tillstånd att bedriva religionsundervisning och inte heller att bedriva samlevnadsundervisning. Det senare svarade Göran Persson inte på. Jag utgår från tidningsuppgifter, och det är möjligt att de är felaktiga. Men enligt dessa uppgifter har denna sekt fått befrielse även från samlevnadsundervisningen. Sekten har också krävt att bli befriad från film och teater, arbete med datorer samt simundervisning. Mot bakgrund av sådana krav anser jag att jag måste ställa följande fråga: Var går gränsen? Vilka s.k. befrielser kan accepteras enligt samhället och läroplanen? Vilka ämnen och vilka trossamfund skall denna befrielse gälla?

Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Vad som gäller finns reglerat i skollagens 12 §. Detta ärende är nu föremål för behandling i skolöverstyrelsen efter ett besvär från en enskild person. Skolöverstyrelsen kommer att uttala sig om just detta speciella fall, och jag är förhindrad att gå in i detta fall. Dessutom finns det ett motsvarande ärende som har behandlats på motsatt sätt av en lokal skolstyrelse i södra Sverige. Samma religiösa grupp har alltså begärt att få befrielse från religionsundervisningen och samlevnadsundervisningen. Men skolstyrelsen har yrkat på avslag. Även detta ärende har överklagats till skolöverstyrelsen och är just nu föremål för hantering. Skolöverstyrelsen kommer därför inom kort att göra de tolkningar som finns inom de statliga myndigheterna på området utifrån den lagstiftning som gäller. Därvid kommer tydliga riktlinjer att ges för hur skolstyrelserna skall hantera dessa frågeställningar. Och jag är mot denna bakgrund just nu inte beredd att vidare gå in på frågeställningen.

YLVA JOHANSSON (vpk):

Herr talman! Jag får kanske känna mig nöjd om skolministern anser att skollagen skall följas och att några uttjänningar av den inte skall genomfö-

ras, så att fler grupper eller ämnen kan komma i fråga. Jag får då tolka detta svar som positivt.

Prot. 1989/90:25
14 november 1989

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

8 § Svar på fråga 1989/90:195 om avgiftsbelagda skolmåltider

Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Mona Sahlin har frågat mig om regeringen tänker vidta några åtgärder med anledning av att Sigtuna kommun nu diskuterar att ta ut en avgift för skolmåltiderna i gymnasieskolan med 10 kr. per lunch.

I den paragraf i skollagen som Mona Sahlin hänvisar till (5 kap. 14 §) behandlas inte frågan om skolmåltider, utan det talas där om kostnadsansvaret för böcker, skrivmateriel och andra hjälpmedel som behövs i utbildningen.

Regeringen behandlade emellertid frågan om avgifter för skolmåltider i samband med propositionen om ny skollag (prop. 1985/86:10 del A, s. 33) och fann då inget skäl att införa en skyldighet för kommunerna att tillhandahålla fria skolluncher.

Jag är för egen del övertygad om att ingen kommun har så dålig ekonomi att den på allvar skulle behöva diskutera en borttagning av det som ändock var en betydelsefull social och pedagogisk reform när den infördes efter kriget.

Även om jag anser att det i dagsläget inte finns behov av att lagfästa rätten till fria skolmåltider, vill jag inte utesluta att det arbete med en renodling av statens och kommunernas ansvar och åligganden som för närvarande pågår kan behöva omfatta frågan om att garantera fortsatta fria skolmåltider.

MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. Bakgrunden till min fråga är en betydande oro som har kommit mig och många andra till del från väldigt många elever och föräldrar i Sigtuna kommun.

Intentionerna när det gäller undervisningen på gymnasiet har alltid varit, och kommer förhoppningsvis alltid att förbli, att ingen av ekonomiska skäl skall tvingas överväga om han eller hon har råd med en gymnasieutbildning. En ensam förälder som jag har kontakt med och som har två barn i gymnasiet tvingas i dag ställa sig den frågan, om dessa förhållandevis höga avgifter införts. Som hon påpekat för mig är ju en bra skolmåltid ett viktigt hjälpmedel i skolan. Utan ett bra och riktigt näringstillskott kan ju eleverna inte tillgodogöra sig undervisningen på ett så bra sätt som möjligt. Därmed är kanske, med en vid tolkning, skolmaten ett hjälpmedel som behövs i utbildningen.

Jag noterar att statsrådet i svaret inte själv anser att man skall behöva diskutera en borttagning av den viktiga sociala insatsen som fri skolmat utgör. Jag noterar också att en reglering för att garantera fortsatta fria skolmåltider inte utesluts.

Jag skulle vilja ställa en kompletterande fråga om vilken tidsperiod detta kan handla om ifall fler kommuner börjar införa denna typ av avgifter.

Statsråde: GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Jag vet ännu inte om man de facto har fattat beslut i den kommun som frågan äsyftar. Möjligen har frågan behandlats i skolstyrelsen vid en budgetomgång och skall sedan behandlas slutligt i kommunfullmäktige under den närmaste tiden.

Liknande propäer har förekommit i några andra kommuner där de regelmässigt har avvisats så småningom av kommunstyrelsen och fullmäktige. Det har så att säga ingått i det kommunala spelet. Vi får se var detta hamnar.

Jag är förvånad över att kommuner som i övrigt anses ha god skattekraft, god tillväxt och god ekonomi finner just detta område vara ett område där de kan göra besparingar. Det är också märkligt att kommunerna anser att denna utgift har lägst prioritet i en kommun jämfört med alla andra sektorer som skall gå fria vid denna typ av bedömning. Jag utgår från att kommunerna gör den bedömningen som både jag och Mona Sahlin har gjort, nämligen att de anser att detta är en grundläggande social och pedagogisk nytthet som man skall slå vakt om.

Det arbete i departementet som jag åberopade bedrivs just nu och syftar till att det skall bli möjligt att göra en gränsdragning mellan vilka uppgifter som åvilar staten och vilka som åvilar kommunerna. Under de närmaste 18 månaderna kommer den genomgången att bli klar. Skulle detta visa sig vara en utveckling som fortgår, kommer regeringen i detta sammanhang att ta upp frågeställningen.

MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Jag delar den förvåning som statsrådet här ger uttryck för. Beslutet är inte fattat utan skall i så fall fattas i november. Jag hoppas att detta svar kan bli en tydlig signal till Sigtuna kommun och därmed ett stöd för alla elever och föräldrar som nu försöker påverka kommunpolitikerna i Sigtuna att ändra sitt förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1989/90:189 om arbetstillstånd för invandrare

Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Per Stenmarck har, mot bakgrund av bristen på arbetskraft inom industrin i Sverige, frågat vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att processen med arbetstillstånd skall kunna ske på ett smidigare sätt.

Utgångspunkten för Stenmarcks fråga är industrins behov av arbetskraft.

Jag vill först säga att det redan i dag inom Sverige finns en arbetskraftsreserv bland de nära 6 000 personer som fortfarande vistas på invandrarverkets flyktingförläggningar, trots att de har beviljats permanent uppehållstillstånd och därmed fått rätt att arbeta. Till denna arbetskraftsreserv skall man också lägga den grupp av invandrare som varit bosatta i Sverige i flera år och som är anmälda vid landets arbetsförmedlingar. Varken denna eller den tidigare nämnda gruppen behöver vänta på något arbetstillstånd för att börja arbeta.

Jag vill också peka på de möjligheter den gemensamma nordiska arbetsmarknaden ger. Medborgare i andra nordiska länder är undantagna från kravet på arbetstillstånd. Inte heller de behöver vänta på något arbetstillstånd för att kunna arbeta i Sverige. Upplysningsvis kan jag nämna att arbetskraftsinvandringen från Norden har ökat med 68 % under de tre första kvartalen jämfört med samma period förra året.

Vad slutligen gäller en eventuell rekrytering av arbetskraft från andra europeiska länder än de nordiska, vill jag påminna om att en enig riksdag genom 1989 års utlänningslag återigen ställde sig bakom den mer än 20 år gamla principen om reglerad invandring. En av riktlinjerna för arbetskraftsinvandringen har varit att arbetstillfällen i första hand skall erbjudas här i riket bosatta arbetssökande och medborgare i de andra nordiska länderna.

Mot den bakgrund som jag nu har tecknat kan jag inte se skäl att ändra nuvarande ordning.

Jag vill peka på att regeringen den 2 november i år presenterade ett åtgärds paket för att bl.a. underlätta inträdet på arbetsmarknaden för flyktingar. I detta paket ingår bl.a. att arbetsmarknadsverket (AMV) skall ges ökade resurser för arbetsmarknadsåtgärder på orter som tar emot fler flyktingar samt att initiativ tas till diskussioner med arbetsmarknadens parter, arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) och invandrarverket i syfte att underlätta för flyktingar att komma ut i arbetslivet. Dessa diskussioner har hållits.

PER STENMARCK (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Det måste, som jag ser det, självfallt vara en målsättning att de människor som kommer till Sverige och vill leva och bo här en tid också skall kunna få arbete och bostad så snart det över huvud taget är möjligt. Det är positivt för alla parter om denna process kan gå så snabbt och smidigt som möjligt.

Ett led i en snabbare handläggning är att tillåta dem som redan har eller kan få ett arbete, och för vilka bostadsförhållandena troligen också har gått att ordna, att arbeta och låta dem fortsätta att göra det. Därmed skulle våra samlade resurser kunna sättas in för att hjälpa de människor som av olika anledningar är svårare att placera.

Sverige har under rådande högkonjunktur brist på arbetskraft. Många företag har en frånvaro som i åtskilliga fall uppgår till 25 %. Odiskutabelt skapar detta problem, och de löses knappast med sådana åtgärder som statsrådet har nämnt i sitt svar.

I detta läge har ett antal arbetsgivare, utan att fråga någon, anställt människor från andra länder. Man har samtidigt också sett till att samtliga utrustats med skattsedel och sett till att de anställda betalat sin tribut till stat och kommun. Skattemyndigheterna har inte haft någonting att invända. Varje krona är givetvis välkommen.

Det är främst människor från Östeuropa som tagit chansen att på kort tid tjäna ihop ett belopp motsvarande några årslöner i sitt hemlands valuta, dvs. människor som oftast är tämligen lättplacerade på den svenska arbetsmarknaden. Detta är till fördel för företaget och för svensk industri och inte minst till fördel för de människor som fått ett arbete och för deras familjer.

Ett sätt att lösa det här problemet vore att utge ett mer tidsbegränsat ar-

Svar på frågor

betstillstånd. Jag vill avslutningsvis fråga: Kan statsrådet tänka sig att medverka till ett sådant för att nå en lösning på den nuvarande situationen?

Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Jag sade i mitt inledande svar att vi alldeles nyligen, så sent som den 31 maj i år, i samband med en stor diskussion om en ny utlänningslagstiftning återigen befäste principen att arbetstillstånd skall vara förknippat med ett uppehållstillstånd förutom i de fall man kan göra temporära lösningar för eventuellt säsongarbete och liknande.

Jag vill återigen påpeka att vi inom Sveriges gränser redan har en stor arbetskraftsreserv. Jag tycker uppriktigt sagt inte att det då finns någon anledning att gå över ån efter vatten.

PER STENMARCK (m):

Herr talman! Den arbetskraftsreserven har inte medverkat till att vi fått ner de höga frånvarotal som i dag är ett stort problem i svensk industri.

Trots det statsrådet sade i sitt ursprungliga svar är svårigheten att komma in på arbetsmarknaden ett av de absolut största problemen inom flykting- och invandrapolitiken. I det här sammanhanget är det också värt att understryka vad som står i regeringsförklaringen från den 3 oktober i år: "Regeringen kommer att föreslå åtgärder som leder till att invandrare snabbare kan komma ut i arbetslivet."

Ett led i detta arbete borde vara, som jag ser det, att inte sätta krokben för de lösningar som redan finns. Med snabbare beslut om arbetstillstånd kan svenska företag få nödvändig arbetskraft samtidigt som flyktingar och invandrare fortare kan få arbete. Min fråga blir därför: På vilket sätt är regeringen beredd att medverka till detta?

Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Om vi nu är överens om att det behövs särskilda åtgärder och att det finns speciella svårigheter för de flyktingar med färdiga arbets- och uppehållstillstånd som redan finns här i landet i dag, anser jag att den rimligaste vägen är att på olika sätt försöka bereda dem tillfälle till arbete och få ut dem på arbetsmarknaden. Det är knappast någon lösning att vi går bakvägen och rekryterar människor via en arbetskraftsinvandring från Europa. Det är ingen lösning för dem som i dag behöver särskilda åtgärder för att komma ut på arbetsmarknaden.

Det åtgärds paket som regeringen beslutade om, och som jag också har refererat till, innehöll speciella åtgärder för att hjälpa dessa människor att komma i arbete. Jag hade så sent som i fredags en bred överläggning med arbetsmarknadens parter inkl. representanter för arbetsgivarna och småföretagarnas organisationer. De visade glädjande nog ett stort intresse för att medverka till detta.

PER STENMARCK (m):

Herr talman! Detta hindrar inte att jag återigen ställer min ursprungliga fråga: Vad gör regeringen egentligen för att komma till rätta med den bris-

tande smidighet som vi i dag märker och som innebär att många av alla de människor som kommer hit har mycket svårt att få ett fungerande arbete?

Detta är en brinnande fråga inte bara för stunden utan också för framtiden. Vi står sannolikt inför en framtid där allt fler människor kommer till Sverige. Det gäller inte minst människor från Östeuropa till följd av de öppnade arbetsmarknader som vi förhoppningsvis kommer att se där. Det är i det läget som det kommer att krävas smidigare lösningar.

Jag upprepar än en gång min fråga: Vilka initiativ är statsrådet beredd att ta för att denna process, som förmodligen kommer att få stor betydelse för hela 1990-talet, skall fungera betydligt smidigare än vad den gör i dag?

Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Jag har nyligen redovisat de initiativ som regeringen har tagit, och jag är beredd att ta ytterligare initiativ. Men dessa initiativ kommer hela tiden att inriktas på den invandring som vi har inom ramen för den utlänningslagstiftning som vi bestämde oss för i våras.

PER STENMARCK (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka för det kompletterande svaret. Jag tycker inte att det är hundra procentigt bra, men jag anser ändå att det är ett steg i rätt riktning.

Det positiva i de fall som jag tidigare har redovisat är att det kommit människor till Sverige som inte behövt vänta i långa tider på att få ett fungerande arbete. Detta har fungerat trots, eller kanske på grund av, att diverse myndigheter inte har lagt sig i den här processen. Det tycker jag att man skall se ganska positivt på.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1989/90:190 om asylsökandes behandling

Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Kjell-Arne Welin har, med anledning av att invandrarverket anordnat en tältförläggning för asylsökande, frågat mig om det i fortsättningen är "meningen att asylsökandes situation skall göras så svår som möjligt för att Sverige därigenom skall slippa nytillkomna flyktingar".

Frågan skulle kunna besvaras på flera sätt. Jag väljer att göra det med sakliga argument.

Det är statens invandrarverk som på den statliga sidan har ansvaret för mottagande av asylsökande och flyktingar. Verkets mottagningsapparat är i dag mycket ansträngd.

Antalet asylsökande var under tredje kvartalet 1989 över 8 000 personer. En ökning med nära 60 % jämfört med motsvarande tid föregående år. Bara i september kom mer än 3 300 asylsökande, de flesta till Sydsverige. Det är nära dubbelt så många som beräknat.

För närvarande finns nära 6 000 personer på invandrarverkets utredningslussar mot beräknat 1 500. Dessutom finns drygt 1 000 personer som väntar

Svar på frågor

i någon kommun på att få komma till utredningssluss. Totalt innebär detta ca 7 000 aktuella asylsökande. Invandrarverket har i detta läge tvingats botenskrapa tillgången på förläggningar och som bekant fått tillgripa olika typer av nödlösningar: bostadsplattformar, inhyrda fartyg och t.o.m. tält. Invandrarverket gör mycket stora och beundransvärda ansträngningar för att skapa så bra förutsättningar för de asylsökande som nuläget tillåter.

Tillströmningen av nya asylsökande till invandrarverkets förläggningar är alltså det ena huvudproblemet. Det andra är att utflyttningen från dessa förläggningar till kommunerna inte går i motsvarande takt. I dag väntar ungefär 6 000 personer med klara uppehålls- och arbetstillstånd på att få flytta till en kommun, där många av dem snabbt skulle kunna få ett jobb och en egen försörjning -- behovet av arbetskraft är ju stort på många håll i landet. Lång och onödig förläggningvistelse är påfrestande för flyktingarna och åsamkar samhället stora merkostnader. Invandrarverkets förläggningkostnader ser ut att under budgetåret 1989/90 bli 600–700 milj.kr. högre än beräknat, om inte mottagandet i kommunerna kan ökas. De särskilda insatser som regeringen beslutade om för snart två veckor sedan bör dock underlätta för kommunerna att nu fortsätta ta sin del av ansvaret för en generös flyktingpolitik.

Herr talman! Jag har med denna redogörelse skildrat den verklighet som lett till den drastiska åtgärden att anordna tältförläggning. Jag hoppas att Kjell-Arne Welin därmed fått klart för sig att bakgrunden är en annan än den han insinuerar.

KJELL-ARNE WELIN (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Maj-Lis Lööv för svaret.

Det går inte att bortse från det faktum att det fanns, och finns, möjligheter att hysa in flyktingar i hus med fyra väggar och tak i stället för tält där det, som i det aktuella fallet, t.o.m. regnar in.

Från svensk sida hävdar man i väldigt många sammanhang – det är bra att man gör det, och man gör det dessutom på ett mycket fint sätt – humanitet och medmänsklighet. I väldigt många fall handlar det ju om människor som har levt under utomordentligt svåra förhållanden och som sedan kommer hit i oktober–november och får bo i tält där det regnar in och där det inte på något sätt finns möjligheter att klara värmen. Då tycker jag att Sverige har skött sina åtagande på ett utomordentligt dåligt sätt.

Det är inte fråga om att anklaga invandrarverket för att man inte gör sitt arbete eller för att man inte gör sitt arbete på ett bra sätt. Jag tror säkert att man gör så gott man kan. Men det är ändå så, och detta vet också statsrådet i dag, att Röda korset när det gäller de flyktingar i Eslöv som under en natt fick vistats i tält, var på plats och kunde ordna med förläggning i bostäder. I Helsingborg finns det också t.ex. ett sjukhus, S:ta Maria sjukhus, av vilket bara en mycket liten del används. I övrigt står sjukhuset alldeles tomt. Detta sjukhus skulle således mycket snabbt kunnat tas i anspråk som en nödlösning för flyktingar.

Jag tycker alltså att man lyckats utomordentligt dåligt när det gäller att söka upp förläggningar. Även om dessa inte är bra borde de i varje fall vara bättre än den tältförläggning som man här hänvisar flyktingar till. Man kan jämföra med förhållandena i tredje världen och flyktingströmmarna över

gränserna där på grund av rådande förhållanden – till exempel på Afrikas Horn. Man hyser där in folk i tältförläggningar. Men då handlar det ju om en helt annan typ av länder än det land som vi lever i. Det är anstötligt att vi hyser in flyktingar i tält.

Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Vi kan vara överens om att det naturligtvis inte var en lycklig lösning i det här fallet. Jag har försökt att redovisa den utomordentligt ansträngda situation som bidrog till att man vidtog den här åtgärden. Det var ju för att i någon mån stå beredd inför en eventuell ström av flyktingar under Allhelgonahelgen; man var inte riktigt säker på om det skulle bli en ström av flyktingar eller inte.

Det var dock inte första gången som man stod inför hotet att få lov att åstadkomma tältförläggningar. Jag har hela tiden sagt att vi naturligtvis välkomnar förslag till andra lösningar från alla håll. Så fort invandrarverket fick in förslag vidtogs också åtgärder. Det tycker jag är bra. En av de positiva sakerna med den här olyckliga lösningen är ändå att så många människor hörde av sig och att så många hjälpte till när det gällde att hitta alternativ.

Det är en sak att man kan vara kritisk mot tältförläggningen som sådan. Sedan är det en annan sak – och det blev jag litet upprörd över – att komma med sådana insinuationer som Kjell-Arne Welins fråga ger uttryck för, nämligen att det på något vis skulle vara en medveten åtgärd att göra mottagandet så ovälkommande att det inte skulle komma hit fler människor. Jag tycker inte riktigt att det är i stil med det debattläge som vi har haft här när det gäller flyktingpolitiken – även om vi många gånger har varit oeniga.

Dessutom finns det andra sätt att bidra i detta sammanhang, nämligen att var och en av oss uppmanar våra kommunalpolitiker att försöka ta emot de 6 000 flyktingar som finns här med färdiga uppehållstillstånd, så att vi får plats för nytillkomna på förläggningarna.

KJELL-ARNE WELIN (fp):

Herr talman! Statsrådet tyckte att jag kom med insinuationer. Det kan man naturligtvis med viss rätt hävda – för det är kanske vad jag har gjort. Men jag har följt invandrar- och flyktingpolitiken här i landet under ganska många år, och jag tycker att det finns visst fog att komma med insinuationer. Men det är inte det som frågan i dag gäller, utan vad frågan gäller är huruvida vi i framtiden skall ta emot flyktingar här i Sverige på ett värdigare sätt och inte bara hysa in dem i tält, och detta t.o.m. under vinterhalvåret.

En av de flyktingar, för att ta ett exempel, som fick ligga i tältet i Eslöv den aktuella natten har en syster som bor i Sverige, inte speciellt långt från Eslöv. Hon erbjöd sin bror att bo i hennes bostad. Men inte ens det fick han göra. Man hade alltså möjlighet att placera ut en del av flyktingarna redan före natten i tältet. Men invandrarverket och de ansvariga på platsen godkände inte att flyktingarna sov på annat ställe än i tältet. Man kunde således faktiskt anvisa andra möjligheter. Men man avstod från det.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Ragnhild Pohanka har läst i tidningen att regeringen skulle ha förklarat att några PKK-anhängare som utvisats med stöd av terroristlagstiftningen skulle slippa utvisningen och den begränsning av rörelsefriheten som gäller för dem bara de gör avbön. Hon har frågat justitieministern om detta är sant. Arbetet i regeringen är så fördelat att det ankommer på mig att svara på frågan.

Svaret på Ragnhild Pohankas fråga är nej.

Herr talman! Jag har vid ett flertal tillfällen under min korta tid som invandrarminister haft att svara på frågor och interpellationer som rör dessa utvisningar. Intresset för saken är uppenbarligen mycket stort. Jag vill därför passa på att meddela att ett regeringsbeslut om utvisning av en av dessa PKK-anhängare åter blivit föremål för rättslig prövning – denna gång av ett internationellt organ, Europakommissionen för de mänskliga rättigheterna.

Klagomål hade anförts enligt ett flertal artiklar i Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. Bl.a. gjordes gällande att frågan om utvisning enligt terroristbestämmelserna och den s.k. kommunarresten borde ha prövats av domstol samt att den s.k. kommunarresten i sig var ett otillbörligt ingrepp i klagandens mänskliga rättigheter.

Kommissionen har nu avvisat klagomålen såsom uppenbart ogrundade, emedan de i vissa delar faller utanför konventionens tillämpningsområde.

RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Jag får tacka för svaret.

Jag har mycket riktigt läst det här i tidningen. Jag har ingen anledning att betvivla vad invandrarministern säger. Men ord står då mot ord, och jag kan inte bedöma vad som är riktigt här.

Kommunarresten jämföras inte med frihetsberövande enligt högsta domstolen. Men samtidigt sägs det att efter en lång tid skall kommunarresten kunna jämföras med frihetsberövande. När har det gått tillräckligt lång tid?

De här människorna som inte kan förflytta sig utanför sin kommun – några av dem har nu länsarrest – mår mycket dåligt. De arbetar inte, och de måste anmäla sig hos polisen flera gånger i veckan. De har heller inte fått någon rättegång. Dessa människor vet alltså egentligen inte vad de är anklagade för. Vad de vet är att de anses tillhöra en organisation som i deras hemland är en frihetsorganisation som här kopplas ihop med någon delorganisation. En rättegång kan ju gå till som exempelvis terroristrättegångar i Västtyskland. Men det är i och för sig ingenting som vi skulle behöva ta efter.

Hur som helst kräver dessa människor att det blir en rättegång och att de får veta varför de är så starkt frihetsberövade. När kan det alltså ha gått tillräckligt lång tid för att man skall kunna tala om frihetsberövande?

Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Jag har nu svarat på Ragnhild Pohankas konkreta fråga om detta med avbön. Jag vill erinra om det jag sade, nämligen att jag vid ett

flertal tillfällen mycket utförligt har utvecklat hela frågan om utvisningen av PKK-arna och de speciella åtgärder som vi blev tvungna att vidta när utvisningen av humanitära skäl inte var möjlig att verkställa.

Jag hoppas att jag inte är alltför oartig om jag hänvisar till en så färsk riksdagsfråga som den av Berith Eriksson i detta ämne som jag gav ett utförligt svar på förra tisdagen. Dessutom vill jag erinra om att ett betänkande ganska snart väntas från en parlamentarisk utredning, som har tillsatts för att se över hela lagstiftningen när det gäller terroristbestämmelserna i utlänningslagen.

RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Jag är medveten om att vi har gått omlott med frågandet. Men min fråga var redan skriven, även om den inte var inlämnad, när den andra frågan ställdes. Jag har fullföljt debatten därför att min fråga var litet annorlunda ställd.

Det har kommit svar från den internationella domstolen att kommunarrest inte kan jämföras med frihetsberövande, men jag vill fortfarande gärna ha ett svar. Jag får då ställa en ny fråga om hur lång tid som skall ha gått för att det skall betraktas som ett frihetsberövande.

Jag får tacka för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1989/90:194 om de privata skrivbyråerna och konkurrensen inom den privata tjänstesektorn

Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Anne Wibble har med anledning av en dom i högsta domstolen frågat mig vilka åtgärder regeringen tänker vidta för att arbetsförmedlingslagen inte skall lägga hinder i vägen för konkurrens inom den privata tjänstesektorn.

Jag har tidigare här i riksdagen redovisat att det inom arbetsmarknadsdepartementet pågår en översyn av arbetsförmedlingslagen (1935:113). Detta översynsarbete har resulterat i en promemoria (DsA 1989:30), som under sommaren och hösten varit ute på remiss. Promemorians förslag innebär i korthet att seriösa uthyrningsföretag ges en möjlighet att helt legalt kunna bedriva sin verksamhet.

Inom departementet pågår för närvarande en sammanställning och utvärdering av remissyttrandena. Jag räknar med att en kommande proposition skall innebära en uppmjukning av det nuvarande förbudet mot uthyrning.

ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret.

Denna fråga har, som arbetsmarknadsministern nämnde, varit uppe till debatt många gånger tidigare. Skälet till att jag ställde den nu var mycket riktigt domslutet i högsta domstolen, som tolkade lagen på så sätt att en privat skrivbyrå dömdes för olaglig arbetsförmedling. Detta betyder i praktiken

att alla företag som sysslar med den här typen av kontorsservice bryter mot lagen.

Vad en alert minister då borde göra är naturligtvis att omedelbart ta initiativ till att ändra lagen så att verksamheten blir laglig. En minister som månar om tjänsteföretagens möjlighet att utvecklas och växa skulle ha gjort det för länge sedan, men så gör inte Ingela Thalén. Hon hänvisar i sitt svar till en departementspromemoria som innehåller ett lagförslag och som har varit ute på remiss. Det pågår nu en beredning av promemorian.

Många av de remissvar som har inkommit är starkt negativa. AMS är enligt promemorian tänkt att bli kontrollmyndighet för denna verksamhet och att vara den som avgör vilka företag som skall få bedriva uthyrning av arbetskraft, uppenbarligen med tidsbegränsade tillstånd. AMS vill inte ha en sådan roll, vilket jag har full förståelse för – AMS har betydligt viktigare uppgifter att sköta.

Får jag fråga arbetsmarknadsministern om hon tar AMS remissvar till utgångspunkt för den tankeverksamhet som förhoppningsvis pågår på departementet när en kommande proposition skall avlämnas. Får jag också fråga när en sådan proposition kan komma.

Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Får jag först säga att det är helt klart att den nuvarande lagen kriminaliserar uthyrningsverksamhet. Det är det som är utgångspunkten för den uppmjukning av lagen som jag nu är ute efter att ta fram, så att det blir möjligt för företag att hyra ut korttidsarbetskraft. Jag vill samtidigt göra klart att jag inte är ute efter att i någon avgörande mening privatisera arbetsförmedling. Jag anser nämligen att den offentliga arbetsförmedlingen har en mycket stor betydelse för sysselsättningen och för arbetskraftens rörlighet, och den betyder mycket för att den aktiva arbetsmarknaden också i fortsättningen skall vara aktiv. När möjligheter till uthyrning öppnas är det viktigt att uthyrningen kopplas till garantier för seriös verksamhet. Vi har hittills en del erfarenheter som inte är så goda, men vi skall inte ta dem som utgångspunkt, utan de erfarenheter som har visat sig vara bra, när vi nu skriver en ny arbetsförmedlingslag.

Jag kan inte just nu säga exakt när en proposition om en ny arbetsförmedlingslag kommer, men tanken är att den skall tas fram skyndsamt.

På frågan om jag kommer att ta AMS principiella inställning som utgångspunkt kan jag inte entydigt svara att jag kommer att göra det, eftersom AMS fortfarande är en myndighet.

ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag får tacka för de kompletterande synpunkterna. Arbetsmarknadsministern säger att en proposition skall läggas fram skyndsamt, men frågan har varit uppe flera gånger, och arbetsmarknadsutskottet har vid många tillfällen begärt en översyn av lagen och ett nytt förslag. Jag hoppas att "skyndsamt" faktiskt betyder skyndsamt och inte någonting annat.

Innehållet i övrigt i arbetsmarknadsministerns svar var en aning beklämmande. Hon vill inte privatisera. Jag vet att socialdemokraterna inte vill göra

det, och jag tolkar detta som ytterligare ett exempel på den socialdemokratiska regeringens förkärlek för olika typer av offentliga monopol.

Hon vill ha garantier för att det handlar om seriös verksamhet, och de garantierna tror hon sig kunna skapa genom en ganska byråkratisk och oinständig prövningsprocedur, där olika myndigheter, kanske AMS, skall avgöra vilket företag som är seriöst, som skall få tillstånd och under hur lång tid. Jag skulle gärna vilja veta om arbetsmarknadsministern har något enda exempel på att en sådan prövning av administrativt slag skapar garantier för att verksamheten blir seriös.

Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Får jag först återkomma till detta med den offentliga arbetsförmedlingslagen. Det är inte ointressant – det vet också Anne Wibble – att Sverige har skrivit under en ILO-konvention och att flera regeringar än den nuvarande har prövat huruvida man kan göra förändringar i arbetsförmedlingslagen och ändå följa ILO-konventionen. Jag har för mig att också en borgerlig regering har prövat och sedan dragit tillbaka ett sådant förslag.

Vi tror att vi, med det förslag som vi nu har tagit fram i promemorian och med de justeringar som blir nödvändiga att göra efter remissinstansernas synpunkter, kan skapa ett mellanting mellan en offentlig arbetsförmedling, som jag tror är mycket bra, en renodlad entreprenadverksamhet, som inte faller under denna lag, och en form av uthyrning av korttidsarbetskraft. Det är en praktisk, modern och anpassad verksamhet för dagens moderna industrisamhälle.

ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Frågan om ILO-konventionen har mycket riktigt ofta varit involverad i denna debatt. Jag har förstått att det ändå görs nya tolkningar av den – det gjordes bl.a. i samband med en diskussion med Japan.

Arbetsmarknadsministern sade följdriktigt ingenting om hur en byråkratisk prövning skulle kunna skapa garantier för att det handlar om seriös verksamhet. Jag tolkar det så att hon ändå är öppen för att det finns problem med att på byråkratisk, administrativ väg avgöra vilka företag som är seriösa.

I övrigt hoppas jag att hennes svar skall tolkas så att hon är öppen för ganska kraftiga omarbetningar av det lagförslag som låg till grund för departementspromemorian, eftersom detta mötte en i många stycken mycket nedgörande kritik.

Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Min utgångspunkt när det gäller arbetsförmedlingsverksamheten är att den skall vara offentlig, att den skall ge skydd för den enskilde arbetssökanden och att den skall vara gratis, dvs. att man inte skall behöva betala för att söka ett arbete.

Det är riktigt att ILO-konventionen är skriven i en tid som inte stämmer överens med vårt moderna samhälle, och därför behöver vi en mellanform mellan den offentliga arbetsförmedlingen, som förmedlar arbete och arbets-

kraft, och entreprenadverksamheten. Det är det som vi skisserar i departementspromemorian.

Det är nog litet väl enkelt att säga att byråkratin skapar hinder. Den kan skapa hinder om den är onödig och krånglig. Jag utgår inte från att den arbetsförmedlingslag som kommer skall innebära en onödig och krånglig byråkrati, utan jag utgår från att den skall innebära en bra, effektiv och snabb byråkrati, som är ett stöd både för företagen och för de enskilda arbetssökandena, som är de skyddslösa i sammanhanget.

ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag kan förstå om arbetsmarknadsministern inte medvetet vill skapa det hon själv bedömer som onödig och krånglig byråkrati. Det vore anmärkningsvärt annars. Frågan är bara vilken grund hon har för den bedömning hon gör, att den byråkrati hon skapar inte är onödig och krånglig. Eftersom hon i någon mån tänker ta fasta på remissvaren, och arbetsmarknadsstyrelsens remissvar får anses vara mycket informativt – de har just påtalat riskerna med en onödig och krånglig byråkrati – tillåter jag mig den lilla förhoppningen att lagförslaget faktiskt inte blir det som ministern ursprungligen sänt ut på remiss.

För att återkomma till min ursprungliga fråga, herr talman, så gällde den vad regeringen tänker göra för att arbetsförmedlingslagen inte skall lägga hinder i vägen för konkurrens inom den privata sektorn. Hittills har jag faktiskt inte kunnat se annat än att svaret betyder att man tänker, men man gör ingenting.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1989/90:196 om utländska förvärv av andelar i svenska storföretag

Industriminister IVAR NORDBERG:

Herr talman! Bengt Hurtig har frågat mig om jag anser att det är ett nationellt säkerhetsintresse att Volvokoncernen förblir i svensk ägo.

Jag antar att Bengt Hurtig ställer frågan mot bakgrund av den promemoria om ändrade regler om utländska företagsförvärv som nyligen har presenterats av industridepartementet.

Jag besvarade förra veckan frågor som också berörde innehållet i denna promemoria. Jag sade då att remissbehandlingen av promemorian avslutas den 20 december i år. Min och regeringens syn på dessa frågor kommer att redovisas när förslag om ny företagsförvärvslagstiftning föreläggs riksdagen.

Jag vill emellertid tillägga att varken enligt nuvarande lagregler på området eller enligt promemoriaförslaget pekas specifika företag ut som fredade från utländskt ägande, utan prövning skall ske först när ett visst prövningspliktigt förvärv aktualiserats.

BENGT HURTIG (vpk):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Jag hade kanske redan i dag hoppats på en markering när det gäller just Volvo. Men den tycks utebli.

Det är vanligt att stora företag köper upp mindre företag för att öka sin marknadsandel och kanske lägga ner en konkurrent. De stora transportmedelsindustrierna, särskilt bilindustrin, finns oftast också i stora länder där de har haft en stor hemmamarknad, som i t.ex. USA och Japan, men också i Frankrike och Västtyskland. Små länder tenderar därför att förlora sin transportmedelsindustri, därför att dessa industrier har haft en liten hemmamarknad.

Om spelreglerna i små länder underordnas de internationella spelreglerna, som bestäms av stora länder, finns det risk att de små länderna får svårare att behålla sina industrier. Är inte begränsningen till ett nationellt säkerhetsintresse ett otillräckligt styrmedel?

Industriminister IVAR NORDBERG:

Herr talman! Jag vill erinra Bengt Hurtig om att just det företag som han tar som exempel i sin fråga är ett företag som bedriver väldigt mycket av sin verksamhet internationellt. Det har förvärvat stora delar av exempelvis lastbilsverksamheten och därmed visat att företaget mycket väl klarar den internationella konkurrensen. Det är följaktligen ett omvänt förhållande som har varit rådande just för Volvo i det avseendet. Volvo har alltså självt i hög grad förvärvat verksamheter utomlands. Därför menar jag, att om vi från svensk sida inte skulle försöka att anpassa vår lagstiftning efter internationella spelregler, är det inte helt uteslutet att våra svenska företags möjligheter att verka internationellt skulle kunna bli sämre.

BENGT HURTIG (vpk):

Herr talman! Det är inte bara målsättningen att vi skall verka internationellt som styr industripolitiken. De stora transportföretagen satsar i dag också stora resurser på att styra transportpolitiken mot en massbilism som kanske också kommer att automatiseras och regleras elektroniskt i varje bil. Man har också avsevärda resurser till förfogande för att genomföra den här typen av politik inom personbilsindustrin. Vilka konsekvenser en sådan massbilism kommer att få är svårt att överblicka. Jag hoppas att industriministern håller med mig om att transportmedelsindustrin borde styras mot en produktion som minskar miljö- och trafikproblemen och att svenska transportmedelsföretag borde gå i spetsen för en sådan utveckling. Det är också ur den synpunkten ett nationellt intresse att vi har ett inflytande över Volvo.

Industriminister IVAR NORDBERG:

Herr talman! Självfallet är jag beredd att dela Bengt Hurtigs uppfattning om att vi skall försöka att göra allt för att svensk, men också internationell bilindustri skall vidta åtgärder, så att vi får en betydligt mer miljövänlig trafiksituation än den som vi har i dagsläget. Det handlar om att försöka göra renare motorer än de man har i dag både på personbils- och på lastvagnssidan. Självfallet skall vi också försöka få över fler transporter av gods osv. på järnväg. Men det är en helt annan fråga, Bengt Hurtig, än den som är ställd till mig i dag.

BENGT HURTIG (vpk):

Herr talman! Jag tycker att frågorna hänger ihop. Man måste kunna påverka på alla nivåer.

Det är inte mer än 15 år sedan man inom den svenska arbetarrörelsen diskuterade hur anställda och samhället skulle kunna stärka sitt inflytande, inte minst i de stora företagen. I dag diskuterar vi i stället i vilken utsträckning utländska kapitalintressen skall kunna ha ägarinflytande i landets företag. Jag hoppas att företrädare för samhällsintressen, löntagarorganisationer och kooperativa krafter, som finns med i Volvos ägarbild, mycket noga följer den internationella utvecklingen och tänker både en och två gånger på de bud som eventuellt kommer att läggas på de aktierna. På grund av det nät av fabriker och underleverantörer som mödosamt byggts upp i Sverige, måste vi säga att Volvokoncernen egentligen bedriver en verksamhet av utpräglat samhällelig karaktär i vårt land. Man har också 75 % av sina anställda i Sverige. Vore det egentligen inte logiskt att samhällsintresset via demokratiskt styrda organ hade ett större inflytande i företaget?

Industriminister IVAR NORDBERG:

Herr talman! Vi går tillbaka till den fråga som Bengt Hurtig har ställt. Det svar som jag har givit är att jag icke kan, vare sig med nuvarande lagstiftning eller med det förslag till ny lagstiftning som har skisserats i en promemoria, undanta eller ge någon form av förhandsbesked i ett förvärvsärende, utan det kommer att prövas utifrån de kriterier som den lagstiftning vi har ger vid handen.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositionerna
1989/90:14 och 47 till skatteutskottet
1989/90:49 till bostadsutskottet
1989/90:50 till skatteutskottet
1989/90:52 till socialförsäkringsutskottet

15 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Socialutskottets betänkanden 1989/90:SoU2, SoU3, SoU5–SoU7 och SoU9

16 § Bordläggning

Prot. 1989/90:25
14 november 1989

Anmäldes och bordlades

Proposition

1989/90:46 Ändring i lagen (1982:636) om anordnande av visst automatspel

Skrivelse

1989/90:53 Bedömning av den ekonomiska utvecklingen 1989, 1990 och 1991

Motionerna

med anledning av prop. 1989/90:21 om en ny prisregleringslag

1989/90:Fi 7 av Gunnar Björk m.fl. (c)

1989/90:Fi 8 av Lars Tobisson m.fl. (m)

1989/90:Fi 9 av Carl Frick (mp)

1989/90:Fi 10 av Bengt Rosén (fp)

1989/90:Fi 11 av Anne Wibble m.fl. (fp)

1989/90:Fi 12 av Lars Werner m.fl. (vpk)

med anledning av prop. 1989/90:26 om beslutanderätten i fråga om luftfartstaxorna

1989/90:T17 av Roy Ottosson m.fl. (mp)

med anledning av prop. 1989/90:27 om AP-fondens placeringsbestämmelser

1989/90:N1 av Lars Norberg m.fl. (mp)

med anledning av prop. 1989/90:30 om vissa äktenskapsrättsliga frågor

1989/90:L1 av förste vice talman Ingegerd Troedsson och Ann-Cathrine Haglund (båda m)

1989/90:L2 av Charlotte Cederschiöld m.fl. (m)

1989/90:L3 av Birger Andersson och Rosa Östh (båda c)

1989/90:L4 av Elisabeth Persson (vpk)

med anledning av prop. 1989/90:36 om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall, m.m. (EG-delegation)

1989/90:Ju11 av Birgitta Hambraeus (c)

1989/90:Ju12 av Kent Lundgren och Per Gahrton (båda mp)

med anledning av skrivelse 1989/90:29 med redogörelse för verksamheten inom Europarådets ministerkommitté under år 1988

1989/90:U6 av Hans Göran Franck m.fl. (s,m,fp,c,vpk,mp)

17 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framstälts

den 13 november

1989/90:203 av *Margareta Gard* (m) till justitieministern om utövandet av straff för kvinnomisshandel:

En ung gravid kvinna misshandlades och hotades av sin sambo. Misshandeln och hotet ledde till åtal. Mannen fälldes för misshandel, olaga hot och olaga tvång. Tingsrätten medgav i domskälen att brottet var av sådan art att det borde ha lett till fängelse men ansåg att brotten kan ha sin orsak i kulturella olikheter och gav mannen villkorlig dom samt 50 dagsböter.

Jag vill till statsrådet ställa följande fråga:

Anser statsrådet att rättsreglerna är tillfyllest för att förhindra att kvinnodiskriminerande kulturmönster tas till intäkt för förmildrande domar vid övergrepp mot kvinnor?

den 14 november

1989/90:204 av *Margitta Edgren* (fp) till statsrådet Maj-Lis Lööw om visumtvånget för östtyska medborgare:

Med anledning av att Berlinmuren raserats, bildligt talat, har flera människor från Östtyskland sökt sig till södra Sverige för att besöka släktingar eller bara för att få känna att de nu kan resa utanför sitt land utan hinder. Helt enligt våra regler avisades de, eftersom de inte hade något visum. Samma sak sker vid gränsen till Danmark. Danskarna har samma visumtvång som vi, men löste problemet genom att bevilja ett 24-timmars visum vid gränsen. Jag menar att vi borde kunna vara lika obyråkratiska som danskarna.

Min fråga är:

Ämnar ministern ta ett initiativ som kan ge östtyskar möjlighet att resa in i Sverige under t.ex. 24 timmar?

1989/90:205 av *Hugo Hegeland* (m) till utbildningsministern om lärarstrejken och elevernas rätt till undervisning:

Enligt skollagen skall grundskolans elever infinna sig och utbilda sig i skolan under nio år och samhället skall se till att eleverna delges kunskaper och undervisning.

Med anledning av pågående lärarstrejk vill jag därför fråga:

Vilka åtgärder avser utbildningsministern att vidta för att av strejken drabbade elever skall erhålla sin lagenliga rätt till undervisning?

18 § Kammaren åtskildes kl. 15.50.

Prot. 1989/90:25
14 november 1989

In fidem

GUNNAR GRENFORS

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Tisdagen den 14 november

1 § Återkomst	1
2 § Justering av protokoll	1
3 § Meddelande om en särskild debatt om åtgärder mot våldet. . . . . Talmannen	1
4 § Svar på fråga 1989/90:191 om förhandsgranskning av videogram Utbildningsminister Bengt Göransson Ingbritt Irhammar (c)	1
5 § Svar på fråga 1989/90:193 om ökad forskarutbildning . . . . . Utbildningsminister Bengt Göransson Birger Hagård (m)	4
6 § Svar på fråga 1989/90:145 om anpassningen till EG och den kom- munala självstyrelsen . . . . . Civilminister Bengt K Å Johansson Viola Claesson (vpk)	6
7 § Svar på fråga 1989/90:187 om villkoren för skolbefrielse . . . . . Statsrådet Göran Persson Ylva Johansson (vpk)	9
8 § Svar på fråga 1989/90:195 om avgiftsbelagda skolmåltider. . . . . Statsrådet Göran Persson Mona Sahlin (s)	11
9 § Svar på fråga 1989/90:189 om arbetstillstånd för invandrare . . . . . Statsrådet Maj-Lis Lööv Per Stenmarck (m)	12
10 § Svar på fråga 1989/90:190 om asylsökandes behandling. . . . . Statsrådet Maj-Lis Lööv Kjell-Arne Welin (fp)	15
11 § Svar på fråga 1989/90:197 om s.k.kommunarrest för vissa kurder Statsrådet Maj-Lis Lööv Ragnhild Pohanka (mp)	18
12 § Svar på fråga 1989/90:194 om de privata skrivbyråerna och kon- kurrensen inom den privata tjänstesektorn . . . . . Arbetsmarknadsminister Ingela Thalén Anne Wibble (fp)	19
13 § Svar på fråga 1989/90:196 om utländska förvärv av andelar i svenska storföretag. . . . . Industriminister Ivar Nordberg Bengt Hurtig (vpk)	22
14 § Hänvisning av ärenden till utskott.	24
15 § Förnyad bordläggning	24
16 § Bordläggning	24

17 § Meddelande om frågor

1989/90:203 av Margareeta Gard (m) om utövandet av straff för kvinnomisshandel	26
1989/90:204 av Magitta Edgren (fp) om visumtvånget för östtyska medborgare	26
1989/90:205 av Hugo Hegeland (m) om lärarstrejken och elevernas rätt till undervisning.	26

Prot. 1989/90:25
14 november 1989

